

Posudek na diplomovou práci

Hranice autobiografie na příkladu knihy *Nebe nemá dno*

Vypracovala: Lucie Svobodová

Předložená práce je rozdělena do dvou částí, označených jako „teoretická část“ a „výzkum“. První část se dále dělí na partii věnovanou samotnému románu (třebaže toto označení je sporné) *Nebe nemá dno* a na partii věnovanou teoretickým úvahám o autobiografickém žánru. Na tomto materiálu chce autorka, jak sama prohlašuje hned na začátku, prozkoumat „hranice žánru autobiografie“ (s. 1).

Po úvodu a stručném medailonku Hany Andronikové je jistý prostor věnován „představení románu“ *Nebe nemá dno*. Toto „představení“ se týká kompozice a jakéhosi katalogu klíčových postav, je provedeno celkem věcně a bez snahy o efekt; podotkněme jen, že některé informace se v něm zbytečně opakují. To se týká například celkem očividného postřehu ohledně střídání er-formy a ich-formy, které je takřka identickými slovy zdůrazněno na s. 4 („autorka často střídá ich a er-formu promísenou s retrospekci“), na s. 6 („objevuje se jak ich-forma, tak er-forma, přičemž obě jsou nenuceně střídány“), na s. 8 („výrazným prvkem celého románu je pak prolínání ich-formy a subjektivizované er-formy“)... Podobně repetitivně je předkládáno sdělení, že „kniha působí, jako by byla napsána jedním dechem“ (s. 7), „a opravdu, jako by byla kniha napsaná jedním dechem“ (s. 4), opakují se pasáže o destrukci pravopisu (s. 5, 7) atd.

Pokud jde o pasáž věnovanou problematice autobiografie jako žánru, vychází především z prací Kláry Soukupové, Zuzany Foniokové a několika dalších. Je to oddíl zajímavý, nicméně některé formulace (a není jich málo) by si zasloužily zpřesnění či rozvedení. Například:

„Autobiografie spadá pod takový typ textu (sic – pozor na vyjadřování!), který byl dlouho chápán jako soukromý zápis životních událostí, bez nároku na umělecké požadavky“ (s. 26) – co znamená „byl dlouho chápán“? Kdy? Kým? A hned další věta: „Měla tedy (autobiografie) spíše splňovat požadavky faktálního vyprávění bez estetických kvalit“ (26-27). No já tedy nevím... pro jaké texty toto normativní určení platí?

Na s. 27 je dost vágní pasáž o Ricoeurovi, ale žádný odkaz. Má to autorka od Soukupové?

„Ačkoli je (autobiografie) vyznačena svou subjektivitou (je to vhodný výraz? Cožpak román nemůže být „vyznačen subjektivitou“?) a stojí někde mezi odbornými historickými texty (???) a romány, definování jejich hranic může být složité a komplexní“ (s. 27).

„Autoři autobiografií jsou tak odpovědni za faktickou přesnost svých textů“ (s. 27) – že by autor autobiografie musel být za něco odpovědný, se mi nějak nezdá. Například v Rousseauových *Vyznáních*, která i sám Lejeune označuje za autobiografický text par excellence, je to s nějakou autorskou odpovědností – navzdory Rousseauovým proklamacím – dost nahnuté. Zvláště když autorka sama později správně poznamená, že „vzpomínání s sebou nese i jistou formu interpretace a zkeslení“ (s. 30). Za co je tedy autor autobiografie „odpovědný“? Za faktickou přesnost (a co to je)? Za přesnost svých vzpomínek? A jaký *přesně* je mezi obojím rozdíl? Maně mě napadá jedna věta z Althusserovy autobiografie, která následuje po vylíčení příhody, která se autorovi, jak výslovně přiznává, nikdy *nepřihodila* (cituji z paměti): „Opravdu se v tomto textu snažím líčit pouze fakta. Ale halucinace jsou rovněž fakta“.

„Kategorie autofikce je příkladem těžce uchopitelného projevu rozmanitých a hybridních děl“ (s. 32) – tomu nerozumím.

„Fikční narativy jsou bez konce. Převypravované v přítomném čase, kolují bez ustání a bez budoucího vývoje“ (s. 34) – tomu nerozumím už vůbec, stejně jako větám „V reálném světě autor vytváří fikci prostřednictvím slov, což nevědomě dosahuje tím, že formuluje verbální projev fikčního vypravěče. Vytváření fikce je skutečným historickým děním, ke kterému má čtenář přístup pouze prostřednictvím fikčního textu“ (s. 35). Ale třeba mi to autorka vysvětlí.

Dalo by se pokračovat, nicméně celkově z toho každopádně vyplyne, že autobiografie je těžko vymežitelný žánr.

Následují „výzkumné otázky“ (není mimochodem trochu přepjaté říkat tomu výzkum?): Jakými prostředky autorka (knihy *Nebe nemá dno*) literárně konstruuje sama sebe? Jaké dílčí motivy odkazují na reálné linky (sic) z autorčina života? (s. 41).

Ona těžkotonážní teoretická palba z předchozí části nicméně při „výzkumu“ přijde trochu vniveč, protože rozbor románu je celkem jednoduchý. Znovu se zde vrátíme k motivické analýze a dočteme se, že „asi nejvýraznějším prvkem je však začlenění odkazů na skutečné události nebo konkrétní historické momenty (sic) ze života autorky Hany Andronikové“ (43). K „ověření“ dotyčného tvrzení se dospěje především tak, že se kniha porovná s pořadem 13. komnata a s korespondencí mezi Andronikovou a Magdalenou Westmann. Dospěje se k následujícímu zjištění: „Výzkum potvrdil na základě výchozích dat (autorka zde přejímá terminologii z poněkud jiné oblasti, než je literární teorie), že v případě díla *Nebe nemá dno* se jedná o román s prvky autobiografie a autofikce...“ (62); „lze říci, že *Nebe nemá dno* je dílo vykazující znaky autobiografie, nicméně onen ‚pakt‘ uzavřený mezi autorem a čtenářem je spíše implicitní“ (63).

Protože jsem coby oponent citoval především pasáže, které mi připadají problematické nebo nesrozumitelné, mohl tím vzniknout poněkud karikaturní obraz celé práce. Práce není špatná. Autorka většinou píše čtivě a srozumitelně, i „teoretická“ partie je s výjimkou oněch míst, kde autorka podle mě moc nerozumí tomu, co referuje, docela zajímavá. Kromě toho jsou zde i zajímavé postřehy, např. o „schizofrenii“ osob (45). Navrhuji hodnocení mezi *velmi dobře* a *dobře* v závislosti na průběhu obhajoby.

Praha, 24. 1. 2024   Josef Fulka